ચશ્માં

–‘હરીશ્ચંદ્ર’

હજી મેં અને સતીશે ઘરમાં પગ મુક્યો ત્યાં કપીલે ભરત તરફ જોઈ કહ્યું, ‘કહી દઉં દાદાજીને ?’

હું જરીક હસ્યો. ભરતને પુછ્યું, ‘કેમ શું પરાક્રમ કર્યું ? ’ પણ એ કાંઈ બોલ્યો નહીં, કપીલ તરફ જોઈ ઘુરકતો રહ્યો.

અમે ઘરમાં ગયા, પાણી પીધું. સતીશે પુછ્યું, ‘કોઈના ફોન હતા ?’

‘આવ્યા હતા. પણ ભરતે ઉપાડ્યા અને પપ્પા નથી, કહીને મુકી દીધા.’--કપીલે ફરીયાદ કરી.

‘અરે, કોણ છો-- એમ તો પુછી લેવું જોઈએ !’

‘પણ આ છોકરાંવ સાંભળે તો ને ! ભરત તો ફોનની ઘંટડી વાગતાં જ દોડે છે. રીસીવર ઉપાડીને કહી દે છે કે પપ્પા નથી, અને મુકી દે છે !’-- વહુએ ફરીયાદમાં સુર પુરાવ્યો. ભરત મોઢું ચડાવીને સાંભળતો રહ્યો.

થોડી વારે કપીલે મુખ્ય ફરીયાદ કરી : ‘દાદાજી, આ ભરત તમારા લખવાના ટેબલ પર તમારી જેમ બેસે છે અને કાગળ લઈને લીટા દોરે છે. કહે છે, ‘હું હીમાંશુ જોશી છું !’ દાદી અને મમ્મી હસે છે તો કહે છે-- હું દાદાજી કરતાંય સરસ વાર્તા લખી શકું છું ! હું કહું કે -તને તો હજી લખતાંયે નથી આવડતું ! તો મને મારવા દોડે છે !’

મેં ભરતને પાસે જઈને થાબડ્યો. એ કપીલ તરફ ડીંગો બતાવીને હસતો રહ્યો.

મારો દીકરો સતીશ હમણાં નોર્વેમાં રહે છે. તેને બે દીકરા છે-- આઠ વરસનો કપીલ અને પાંચનો ભરત. મહીના માટે હું નોર્વે આવ્યો છું. નાનો ભરત મારી સાથે બહુ હળી ગયો છે.

અહીં આવ્યો ત્યારથી મારાં ચશ્માંની રામાયણ ઉભી થઈ છે. ઓસ્લોના વીમાનઘરે ઉતર્યો, ત્યારે ચારે કોર બરફની ચાદર પથરાયેલી હતી. બરફ પર ચાલવાની ટેવ નહીં; એટલે હું લપસ્યો. સતીશે પકડીને ઉઠાડ્યો અને કાર સુધી લઈ ગયો. કારમાં બેઠો ત્યારે જોયું કે આમ તો કંઈ વાગ્યું નહોતું; પણ મારાં ચશ્માંનો એક કાચ ગાયબ થઈ ગયો હતો ! સતીશે કહ્યું કે કાલે જઈને નવાં ચશ્માં કરાવી લઈશું, ઉભા ઉભા જ મળી જશે.

બીજે દીવસે સતીશ મને એક ભવ્ય દુકાનમાં લઈ ગયો. પુછતાછ કરતાં જાણ્યું કે નંબર કાઢવાના ને નવાં ચશ્માં બનાવવાના લગભગ છ હજાર ક્રોનર થશે. છ હજાર ક્રોનર ! એટલે કે છત્રીસ હજાર રુપીયા કરતાંયે વધારે ! હું તો સતીશને લઈને દુકાનમાંથી બહાર જ નીકળી ગયો.

ઘરમાં પછી આની ચર્ચા ખાસ્સી ચાલી. સતીશ કહે, ‘પૈસાનું ન વીચારો, ચશ્માં બનાવી જ લો.’

‘અરે, છત્રીસ હજારનાં તે કંઈ ચશ્માં કરાવાય ?’

‘એમ રુપીયામાં હીસાબ કર્યે ન ચાલે. અહીંના સ્ટાન્ડર્ડ પ્રમાણે જ ભાવ તો હોય ને !’

‘પણ મને ચશ્માંની એવી જરુર નથી. લખવા-વાંચવામાં મને ચશ્માં જોઈતાં નથી. મારાં દુરનાં ચશ્માં છે. મારે ક્યાં અહીં ઝાઝું બહાર જવું છે? ભારત જઈને નવાં ચશ્માં કરાવી લઈશ.’

ઘરમાં ચાલતી આ બધી ચર્ચા ભરત સાંભળતો રહ્યો. એક દીવસ મને કહે, ‘દાદાજી, હું વાર્તા લખીને ખુબ ક્રોનર ભેળા કરી દઈશ. તેમાંથી તમારાં નવાં ચશ્માં લાવીશું.’

‘તને લખતાં તો હજી આવડતું નથી.’

‘તો હું વાર્તા મોઢેથી કહીશ.’

‘તને તો મારા કરતાંયે સારી વાર્તા આવડે છે ને ! એક વાર્તા કહે, જોઉં !’

‘કઈ કહું ? માછલીની ? ચકલીની ? નદીની ? સીંહની ?’

'સીંહની વાર્તા કહે.'

'તો સાંભળો ! એક હતું સીંહનુ બચ્ચું , બેબી લાયન ! તેના એક પાપા હતા અને એક મમ્મી હતી. એક દીવસ ત્રણેય ફરવા ગયાં. જંગલમાં ઘણાં હરણ હતાં. ત્યાં એક શીયાળ આવ્યું. તે હરણોને ડરાવવા લાગ્યું, ધમકાવવા લાગ્યું. હરણો અહીં-તહીં ભાગવા લાગ્યાં. બેબી લાયનને બહુ ગુસ્સો આવ્યો. તેણે શીયાળને પકડ્યું. આમને કેમ હેરાન કરે છે ? શીયાળ કહે, તું ચુપ રહે, તું કોણ મને રોકનારો ? બેબી લાયને તેને એક તમાચો મારી દીધો. શીયાળ નાસી ગયું. બેબી લાયનની મમ્મી ખુશ થઈ ગઈ, શાબાશ ! તેણે તેને ૫૦ ક્રોનરની નોટ આપી દીધી. બેબી લાયન તો ખુશ-ખુશ થઈ ગયું....'

'વાહ, વાર્તા તો સરસ છે !'-- મેં કહ્યું.

ત્યાં સતીશ બેઠો બેઠો સાંભળતો હતો. તેણે ભરતને ૫૦ ક્રોનરની નોટ આપી કહ્યું, 'શાબાશ!' ભરત નોટ બતાવતો મારી પાસે આવ્યો. મેં જોયું, નોટ ઉપર એક બાજુ લાલ ડાઘ હતો. મેં પણ ભરતને ૫૦ ક્રોનરની નોટ આપી 'શાબાશ !...શાબાશ !' કહ્યું.

ત્યાં કપીલ બોલ્યો, 'દાદાજી ! ભરત તો સાવ ખોટી વાર્તા કહે છે. '

ભરત નારાજ થઈ બોલ્યો, 'આમાં ખોટું શું છે ?'

'દાદાજી, ક્લાસમાં અમારાં મૅડમ કહેતાં હતાં કે નોર્વેમાં સીંહ છે જ નહીં !'

ભરત ઘડીભર તો મુંગો થઈ ગયો; પણ પછી એકદમ બોલ્યો, 'જંગલમાં ન હોય તો કાંઈ નહીં; પણ ફોરેનથી તો લાવી શકાય ને ? મોનાના પાપા હમણાં આઈસ લૅન્ડથી લાલ મોંવાળો કુતરો લાવ્યા હતા ને--પૉલર ડૉગ !'

મેં હસીને કહ્યું, 'વાર્તામાં તો આવું ચાલે.'

મહીનો આવી રીતે દીકરા-વહુ અને પોતરાઓ સાથે ખુશી-ખુશીથી વીતાવીને હું ભારત આવ્યો. અહીં આવી ને મેં નવાં ચશ્માં બનાવી લીધાં. પછી એક દીવસ હું મારી બૅગ ખાલી કરતો હતો તો મારા વાર્તાના એક પુસ્તકમાં એક કવર હતું. ખોલીને જોયું તો તેમાંથી એક કાગળમાં આડી-અવળી લીટીઓથી પંખી, પહાડ, માછલી વગેરેનાં ચીત્રો દોરેલો એક કાગળ અને પચાસ-પચાસ ક્રોનરની બે નોટ નીકળી. તેમાંની એક નોટના બે છેડે લાલ ડાઘ હતો.

(હીમાંશુ જોશીની હીંદી વાર્તાને આધારે) —'હરીશ્ચંદ્ર'

'ભુમીપુત્ર' પાક્ષીકના તા. ૧૬-ઑગસ્ટ, ૨૦૦૭ના અંકમાંથી, તેમના સૌજન્યથી, સાભાર..

સંપર્ક : c/o 'ભુમીપુત્ર' કાર્યાલય, હુજરાતપાગા, વડોદરા-૩૮૦ ૦૦૧–INDIA

સ્વ. કાંતાબહેન

શ્રી. હરવીલાસબહેન

સર્જક-પરીચય..

'પછી ખબર પડી કે **'હરીશ્ચંદ્ર'** એક નહીં; પણ બે વ્યક્તીઓ છે. બન્ને સ્ત્રીઓ. એકનું નામ ચંદ્રકાન્તા, બીજીનું હરવીલાસ. બન્ને વીનોબાની માત્ર શીષ્યા જ નહીં; તેમના સેવાયજ્ઞમાં સક્રીય રીતે આજીવન કાર્ય કરનારી વ્રતધારીણીઓ. સાહીત્યના રસને ઘુંટીઘુંટીને પીનારીઓ.'

-ગુલાબદાસ બ્રોકર, પુણે, ૧ ડીસેમ્બર ૧૯૯૨, **'વીણેલાં ફુલ'** ભાગ-૧૦ની પ્રસ્તાવનામાંથી સાભાર..

●●●

'ભુમીપુત્રના છેલ્લે પાને પ્રગટતી **'હરીશ્ચંદ્ર'** બહેનોની સંક્ષેપ કથાઓ ગુજરાતી લેખનમાં વીશેષ ભાવે સ્થાન પામી છે. આ કથાઓ એ બહેનોની સ્વતંત્ર કૃતીઓ નથી; ભારતની વીવીધ ભાષાઓમાંથી ચુંટી કાઢેલાં ફુલો તેમણે ગુજરાતી ભાષાપ્રેમીઓને ધર્યાં છે પણ એની વીશેષતા જેટલી એના લાઘવમાં છે, એટલી જ એની જબ્બર સુચકતામાં છે....અનુવાદ તો આ છે નહીં; બધું જ નવું સ્વરુપ છે. નવું સ્વરુપ આપવું; છતાં જુનું રાખવું અને પોતાની જાતને ક્યાંય દેખાવા ન દેવી, તે એક તપ માગે છે. આવી મધુર તપસ્વીતા તો બન્ને બહેનોનાં જીવનમાં છે જ; પણ આમાં પણ એ તપ ઉતર્યું છે.

'વીનોબાજીની પ્રેરણાથી લગભગ ચીર પ્રવાસમાં રહેનારી આ બહેનોએ દક્ષીણ-ઉત્તર-પુર્વ-પશ્ચીમ ભારતમાંથી આ બધી વાર્તાઓ કેવી રીતે શોધી અને તેનો પુનર્જન્મ બન્નેએ કેવી રીતે કર્યો તે પણ એક નવાઈભરી ઘટના છે. બે જણ લખે; છતાં એક જણે, એક હાથે લખ્યું હોય તેવું લાગે, તે બન્નેનાં મનૈક્યની પ્રસાદી છે...આવી પ્રસાદી મળતી રહો અને આપણે આરોગતા રહીએ...'

--મનુભાઈ પંચોળી- લોકભારતી-સણોસરા, ૨૧-જાન્યુ. ૧૯૮૪ **'વીણેલાં ફુલ'** ભાગ-૧ની પ્રસ્તાવનામાંથી સાભાર..

●●●

સને ૨૦૦૦માં ચંદ્રકાન્તાબહેન દેવલોક થયાં. જોડી ખંડીત થઈ. એક વરસ થતાં હરવીલાસબહેને તેમને અંજલી અર્પતી એક પુસ્તીકા **'સુમીરન'** કરી. તેમાં તેમને અંજલી અર્પતાં તેઓ લખે છે : *'જોતજોતામાં વરસ થવા આવ્યું. એક દીવસ એવો નથી ગયો, જ્યારે મારી બહેન કાન્તા અનેક વાર અનેક વીધ રીતે યાદ ન આવી હોય. દૈહીક વીયોગનું દુખ અને આત્મીય સ્મરણનું સુખ--બંને સાથે સાથે. પચાસ વરસનું અમારું સહજીવન. સાથે જીવ્યાં, સાથે ધબક્યાં, સાથે એકત્વની અમીટ અનુભુતી પામ્યાં. સતત એનું સ્મરણ થતું રહે અને આંખો ઉભરાઈ આવે, તો સાથે જ હૈયું પુલકીત થઈ ઉઠે.'*

માત્ર બે જ પાનમાં સમાતી આ વાર્તાઓ **'યજ્ઞ પ્રકાશને'** એક પુસ્તીકામાં ૪૦ વાર્તા હોય એવી ૧૬ પસ્તીકાઓ **'વીણેલાં ફુલ'** નામે પ્રકાશીત કરી છે..લગભગ છસો જેટલી વાર્તાઓ એમાં સંઘરાઈ છે! (પ્રકાશક : 'યજ્ઞ પ્રકાશન સમીતી', હુજરાત પાગા, વડોદરા-૩૯૦ ૦૦૧ મુલ્ય : એક ભાગના રુપીયા : ત્રીસ)... હરવીલાસબહેન આ તપ જારી રાખે એ જ પ્રાર્થના..

--ઉત્તમ ગજ્જર (સુરત) અને બળવંત પટેલ (ગાંધીનગર)

●●● ●●● ●●●

શુક્રવાર ૧૩મી જાન્યુઆરી ૨૦૦૬ના દીને મુંબઈ ખાતે લેક્સીકોનના થયેલા પ્રથમ લોકાર્પણ પછી 4,55,000 જેટલા ભાષાપ્રેમીઓએ અત્યાર સુધીમાં http://www.gujaratilexicon.com લેક્સીકોનની મુલાકાત લીધી. આપને અને આપ મારફત આપના મીત્રોને પણ લેક્સીકોનની આ નવી interfaceની મુલાકાત લેવાનું નીમંત્રણ છે. વીશ્વનાં કરોડો ગુજરાતી ભાઈ–બહેનો સુધી આ સંદેશો પહોંચાડવામાં સહાય કરી, આપને પણ ગુજરાતી ભાષાની અમુલ્ય સેવાના પુણ્યના અધીકારી બનવા વીનંતી.

આપ સૌના સહયોગ થકી સન્ડે ઈ-મહેફીલના 6,400 જેટલા વાચકો થયા અને રોજેરોજ નવાં નામો ઉમેરાતાં જાય છે એ પુરવાર કરે છે કે, દેશવીદેશમાં ગુજરાતી વાચનના રસીયા બહુ મોટી સંખ્યામાં છે જ... સૌનો આભાર..અમારી સન્ડે ઈ–મહેફીલની અત્યાર સુધીની જુની સઘળી પીડીએફ ફાઈલો અમારી વેબસાઈટ
http://gujaratilexicon.com/index.php?action=downloadSeM

પરથી સરળતાથી ડાઉનલોડ થઈ શકશે. આ જ વેબ સાઈટ પરથી લેક્સીકૉન અને શ્રી વીપુલ કલ્યાણી તરફથી લંડનથી પ્રકાશીત થતા ‘ઓપીનીયન’ માસીકના કેટલાક નમુનાના અંકોની અને શ્રી. પ્રવીણ વાઘાણી (મેલ્બોર્ન–ઓસ્ટ્રેલીયા) તરફથી પ્રકાશીત થતા ‘માતૃભાષા’ માસીકની મુલાકાતે પણ જઈ શકાશે..

● મધુરેણ સમાપયેત્ ●

પેન્સીલ્વેનીયા-અમેરીકામાં વસેલા અમદાવાદી કાર્ટુનીસ્ટ શ્રી. મહેન્દ્રભાઈ શાહનો
ઈ-મેઈલ સંપર્ક : **mahendraaruna@msn.com**
એમનો પરીચય પામવા અને એમનાં ખુબ બધાં કાર્ટુન્સ માણવા જુઓ એમની
web site : www.ameamericanamdavadi.com

◆

‘સન્ડે ઈ-મહેફીલ’ -- વર્ષ : બે -- અંક : **120** -- સપ્ટેમ્બર **23, 2007**
‘ઉંઝાજોડણી’ અને ‘વીજયા’ ફોન્ટ’માં : અક્ષરાંકન: **uttamgajjar@hotmail.com**